

Оружане снаге Аустрије у међународним операцијама (1960-2010)

У служби мира

Припадници оружаних снага Аустрије први пут су пре 50 година учествовали у мировној мисији. То је повод за осврт и покушај свођења биланса за ових пет деценија учешћа у међународним операцијама.

Пише др Ервин А. ШМИДЛ
*Њреншо из аустријског
 војног листа* **TRUPPENDIENST**

Учешће у мировним операцијама данас се сматра једним од главних, ако не и главни задатак оружаних снага Републике Аустрије. Није увек било тако. Све до краја Хладног рата војни естаблишмент није био благонаклон према мировним операцијама. Владало је мишљење да су операције Уједињених нација добро плаћени одмор, „Beach-Keeping“ испод палми, али никако задатак припадника аустријске војске.

Данас је другачије. Оружане снаге Аустрије виде себе као оперативну војску са јаком професионалном компонентом. За већину војника учешће у међународним операцијама се подразумева, а често је и претпоставка за добру каријеру. Искуство стечено у иностранству и знање језика полако добијају онакав зна-

чај у оружаним снагама Аустрије, какав су одувек имали у цивилству, приватном предузетништву и у академској области.

Задаци оружаних снага Аустрије јасно су регулисани Уставом и Законом о одбрани. То су војна одбрана земље (како се у почетку још називало – „заштита граница“) и операције подршке у земљи, било да је реч о очувању реда и мира или помоћ у случају природних акцидентата.

Прва ангажовања

Само пет година након потписивања Аустријског државног уговора и приступања Уједињеним нацијама (1960. године) у задатке оружаних снага сврстан је још један – учешће у међународним операцијама под окриљем УН или других међународних организација.

У почетку је било нејасно да ли операције у иностранству могу да буду задатак оружаних снага. Идеја о учешћу у операцији УН, 1960. године, у тада белгијском Конгу (данас: Демократска Република Конго) потекла је

од некадашњег министра спољних послова (касније канцелара) др Бруна Крајског, а не из оружаних снага.

Учешће у мировним операцијама требало је, с једне стране, да учврсти позиције Аустрије у заједници држава, а с друге стране да обезбеди подршку Уједињених нација за став да се становништву Јужног Тирола, које говори немачки језик, дају већа мањинска односно аутономна права, о чему се тада водила дискусија.

Такав приступ доживео је успех, чиме је прокрчен пут до „пакета за Јужни Тирол“ из 1969. године и званичног саопштења Уједињених нација 1992. године о решењу спора између Аустрије и Италије. То је опет био услов за улазак Аустрије у Европску унију 1995. године.

Идеја о учешћу у авантури УН – Конго није потекла из Министарства одбране, а услед недостатка људства и средстава, припадници војске се (уз мале изузетке) нису радовали том задатку. Законски основ за учешће јединица оружаних снага Аустрије у иностранству дат је тек 1965. године. Из тог разлога „медицински контингент Републике Аустрије у УН“, како је на крају назван, није формиран као део оружаних снага Аустрије. Учесницима би привремено мировало радно место, а истовремено би закључивањем посебних уговора засновали нови радни однос.

Тек је 1965. године Савезни уставни закон о упућивању аустријских јединица за помоћ у иностранству на захтев међународних организација („Закон о упућивању“) накнадно дао потребне формалне претпоставке. Савезни уставни закон о сарадњи и солидарности при упућивању јединица и појединаца у иностранство ступио је на снагу 1997. године.

У Министарству одбране дуго је владало мишљење да су мировне операције споредни задатак. Суочавајући се са константним недостатком запослених и новчаних средстава, већи део руководства био је скептичан према операцијама у иностранству. Веома споро се ширило схватање да би наведене операције требало посматрати у светлу „индиректне користи“ и да добровољци из Аустрије током ангажовања стичу међународно искуство.

Повећање активности

У прилог томе говорили су и други чиниоци. Аустријски плави шлемови промовисали су Аустрију и аустријске производе. На пример, данас су бројне армије, од Ирске преко Омана до Аустралије, наоружане аустријским пушкама (Steyr AUG/StG 77), што је, сем осталог, резултат контаката остварених у мировним операцијама.

„Улазак“ у међународне операције одвијао се постепено. Од 1960. до 1963. године ангажован је медицински контингент у Конгу (пет ротација), а 1964. године следи још једна пољска болница на Кипру и упућивање додатних 50 полицајаца.

У складу са „Законом о упућивању у мировне операције“ из 1965. године, формиран је 1966. резервни бата-

љон УН („Stand-by“ састав) који је тој организацији био на располагању ради ангажовања на захтев. У прво време батаљон није учествовао у операцијама. Уместо тога су 1967. године ангажовани војни посматрачи, прво на Блиском истоку, а потом и у другим кризним подручјима.

Године 1972. формиран је пешадијски батаљон за Кипар, а 1973. још један батаљон за кризно жариште на Блиском истоку, који је од 1974. стациониран на Голанској висоравни. У периоду дугом 13 година, увећан је број припадника оружаних снага Аустрије ангажованих у мировним операцијама са 45 лица у 1960. години (прва пољска болница) на 950 људи у 1973. години (дакле двадесет пута).

По завршетку тог периода Аустрија је постала један од најзначајнијих контрибутора мировних операција УН.

Учествујући у операцијама, аустријски војници су показали добру оспособљеност. То се односи и на припаднике Полиције, односно Жандармерије, и специјалисте цивиле који су увек имали веома важну улогу.

И друге државе су то потврдиле и потврђују, што припадницима оружаних снага Аустрије даје могућност да, у међународном окружењу, себе боље процене. То је веома важно за државу која је током Хладног рата дуго била „изолирана“ у посебним условима неутралности.

Постепено ангажовање у мировним операцијама (од пољске болнице 1960, преко припадника Полиције 1964. и војних посматрача 1967. године, па све до два батаљона из 1972/73) допринело је да су мировне операције у прошлости, а и данас, веома признате у политичким и јавним круговима. То свакако није дошло само од себе – прво ангажовање почело је само 15 година након завршетка Другог светског рата, а више политичких партија и дневних листова оштро је критиковало намеру да се „наши момци“ упуте у Африку.

Од самог почетка установљено је начело да се у међународне операције упућују само добровољци. Нико не треба да буде присиљен да против своје воље учествује у операцијама које су често веома стресне, због опасности на терену и одвојености од породице и окружења. Иако је често било критичких гласова који су доводили у питање смисао и оправданост таквих операција – то не треба и не сме да буде прикривено – превладала је позитивна оцена плавих шлемова. Тако је било и 1974. године када смо жалили због првих аустријских жртава у несрећи иза-

Прво ангажовање: аустријски медицински контингент у Конгу имао је ђуне руке Ђосла

званој експлозијом мина на Голану, а након тога у борбама на Кипру.

Скоро 50 Аустријанаца (од укупно 75.000!) платило је животом учешће „у служби мира“. Многи су били рањени или су, не ретко, годинама боловали од маларије или других подмуклих болести. То је друга страна често пласиране изокренуте слике о „добро плаћеном одмору“ и повремено преувеличаних прича о скандалима са дрогом и алкохолом на терену.

Због начела добровољног учешћа и високог удела резервиста, аустријски војници су нешто старији од младих професионалних војника других армија. Веће животно искуство им помаже да постигну добре резултате у операцијама. Управо у мировним операцијама важни су стрпљење, вештина преговарања и способност импровизације, што не значи да се Аустријанци нису доказали и у „робуснијим“ операцијама као што је Косово, Авганистан или Чад.

До завршетка конфликта између Истока и Запада 1989/90. године број припадника аустријских снага ангажованих у операцијама УН остао је приближно исти као у 1973. години: два батаљона (један на Кипру и један на Голанској висоравни), неколицина војних посматрача – укупно 850 припадника. Контингент аустријске полиције на Кипру повучен је 1977. године.

„Нови светски поредак“

Година 1989. донела је нове оквире. Тадашња „подела“ света из периода Хладног рата мутирала је у (не увек глатку) сарадњу сила у смислу „новог светског поретка“, како га је 1991. године прокламовао тадашњи председ-

ХУМАНИТАРНЕ МИСИЈЕ

ник САД Џорџ Буш. Очекивало се да ће, захваљујући превазилажењу дотадашње поделе, правда, „фер плеј“ и заштита слабих постати смернице међународне политике. Након четири деценије маргинализовања због конфликта између Истока и Запада, Организација уједињених нација поново је требало да добије важну улогу.

После почетног оптимизма, ово су остале само наде, како се у међувремену, на жалост, испоставило.

Ипак, од 1989. године нуди се могућност за веће акције и интервенције у односу на ранији период на међународном плану, уместо само билатерално. Након успешне асистенције Уједињених нација приликом превођења некадашње немачке колоније Југозападна Африка у независну државу Намибију (1989/90) и подухвата уз одобрење УН ради ослобођења Кувајта (1990/91) уследила је

Аустрија има дугу традицију учешћа у хуманитарним мисијама и слању експерата цивила у иностранство. Прва ангажовања била су операција пружања помоћи након земљотреса у Скопљу 1963. године и упућивање медицинских тимова у Нигерију од 1968. до 1970. године. Аустријанци, такође, бележе највеће учешће у развоју одговарајућих међународних структура. Посебно након разорног земљотреса у Јерменији у децембру 1988. године, када су дотадашњи недостаци у руковођењу међународном помоћи у случају катастрофа били јасно уочливи.

Та катастрофа била је повод да оружане снаге Аустрије формирају јединицу за помоћ у случају катастрофа „Austrian (Armed) Forces Disaster Relief Unit“ (AFDRU), под командом АБХО школе у Бечу (сада се налази у Корнеубургу). Та јединица извела је операције пружања помоћи у поплавленим подручјима у Пољској (1997) и Мозамбику (2000), након земљотреса у Тајвану и у Турској (1999), затим у Алжиру и Ирану (2003), као и после цунамија у југоисточној Азији (2004/05).

Операције које изводи полиција имају све већи значај. Управо због стабилизације, након интерних конфликта и грађанских ратова, припадници полиције подједнако су важни као и припадници војске – и једни и други обављају различите задатке који се међусобно допуњују. Након 1991. године експерти из Аустрије учествовали су и у специјалним комисијама за проналажење и уништавање оружја за масовно уништење у Ираку.

скоро непрегледна разноликост нових операција, од Камбоџе до Хаитија, од Југославије до Руанде, од Сомалије до источног Тимора.

Критичари су ускоро причали о брзом настајању нових мисија слично ницању печурака после кише. На крају је то довело до преоптерећења ресурса. Број ангажованих плавих шлемова широм света попео се са 10.000, колико их је било у време Хладног рата, на 85.000 у 1995. године.

Наравно, нису све операције биле успешне. С једне стране, никада није постојао „рецепт за успех операција очувања мира“, јер је међународно присуство могло и може да смири конфликте али не и да их реши. С друге стране, успех међународних операција увек је зависио од политичке воље заједнице држава да реагују на прави начин и да неопходна средства и мандате довољно дуго ставе на располагање. Многе владе често нису биле спремне на то или су биле спремне само уз оклевање и у ограниченој мери. Последица тога биле су катастрофе, попут оне у Сомалији или у некадашњој Југославији. Пре свега, показало се да је Организација уједињених нација, која је због своје структуре превише трома, мало погодна да води веће мировне или чак борбене операције.

Последица тога је подела мисија. Насупрот мировним мисијама и прелазној администрацији под окриљем УН, стајале су робусније операције које су на бољи начин спроводиле НАТО или ад хок формиране коалиције. Друге организације, као што су КЕБС/ОЕБС (Конференција за безбедност и сарадњу у

Аустријски војници у акцији пружања помоћи након разорног земљотреса у Скопљу (Југославија) 1963. године

Европи, од 1995. године Организација за безбедност и сарадњу у Европи, са седиштем у Бечу) или Европска унија, преузеле су задатке из међународног кризног менаџмента често у договору или сарадњи са Организацијом УН или НАТО.

Број плавих шлемова у операцијама УН смањен је од 1996. године на 14.000 припадника, али је у међувремену, због великог броја операција у Африци, број поново достигао 100.000 лица.

Међународне операције не могу да реше конфликте, то могу само стране које учествују у конфликту. Заједница држава може да помогне тако што ће да стабилизује ситуацију и изнуди завршетак борбених дејстава интервенцијом трупа односно дужим међународним присуством. Нада да се решење конфликта може изнудити, остаје илузија.

Наравно, много се постиже већ самим спречавањем даљег ширења конфликта, као и смањењем борби, масакра, убијства, силовања и разарања.

Нови изазови

Експанзија међународних мировних операција након 1989/90. била је за Аустрију нови изазов. Почев од мисије у југозападној Африци/Намибији 1989/90. године, у операцијама су поред војске интензивније учествовали и припадници полицијских снага, а од операција посматрања избора у Никарагви (1990) и подршке мировном процесу у јужној Африци (1994) учествовали су и бројни цивили специјалисти. Осим тога, са операцијама у некадашњој Југославији (од 1994), Албанији (1997. и 1999) и на Косову (од 1999) дефинисано је јасно географско тежиште у Југоисточној Европи, донекле у близем суседству алпске државе.

Одређена ограничења Аустрије у погледу учешћа (која на међународном плану не наилази увек на разумевање) произлазе из важећих одредби Закона о неутралности из 1955. године. Због тога Аустрија није учествовала у операцији УН за ослобођење Кувајта (1991), НАТО нападу из ваздуха на Југославију (1999) или у рату у Ираку (2003).

Због чланства у Европској унији (од 1995) и захтева Заједничке европске политике за одбрану и безбедност, односно Европске политике за одбрану и безбедност, Аустрија је све више развијала партнерство са солидарном (заједничком) европском политиком у Европској унији. Сарадња у НАТО програму Партнерство за мир (Partnership for Peace – PfP, од 1995) представља важан допринос безбедности и стабилности. Континуирано се унапређује сарадња између земаља које су ангажоване у мировним операцијама.

У светлу измењених односа војно руководство је препознало све већи значај међународних операција. Оне су у међувремену постале једно од најважнијих питања оружаних снага Аустрије. Тако је Команда за опе-

ЗАДАТАК ЗА БУДУЋНОСТ

На жалост, нема назнака да ће међународне мировне операције постати сувишне, напротив. Учесће у мисијама УН још од 1960. године за Аустрију представља значајан моменат њене активне спољне политике и нема разлога за одступање од тог курса.

У последњој деценији Аустрија се у већем обиму ангажовала у операцијама у Југоисточној Европи. Задатак спољне и безбедносне политике биће у наредном периоду да утврди параметре даљег учешћа у мировним операцијама, узимајући у обзир посебне обавезе које доноси чланство у ЕУ, као и неопходност да буде спремна да ради међународне солидарности учествује и у операцијама већег ризика.

Резултат умножавања међународних задатака за оружане снаге представља непосредан изазов, да се финансијски, материјални и персонални ресурси морају ставити на располагање у знатно већем обиму него сада, а ради остварења наведених пројеката.

Мозамбик 2000: хуманитарна операција (ATHUM/МОС) након поплава, ради обезбеђења пијаће воде, разминирања и медицинске помоћи

рације, која је формирана 1987. године, реструктурирана у Команду за међународне операције 1999. године (са седиштем у Гецендорфу, а од 2010. године у Грацу). У 2007. години уједињена је са остале три више команде (копнених, ваздухопловних и специјалних снага) у Команду здружених снага (у Грацу и Салцбургу). Команда за логистичку подршку и Команда за информациону подршку такође су ангажоване у међународним операцијама.

Контингенти за ангажовање у иностранству

Избор и припрема добровољаца за учешће у мировним операцијама били су у почетној фази, у првим мисијама, више импровизовани. Формирањем резервног батаљона УН 1965. године, каснијим везивањем контингената за ангажовање у иностранству са постојећим саставима и на крају са формирањем посебне команде, значајно је побољшана организација избора и припреме добровољаца.

Због принципа добровољног учешћа, Аустрија постојеће саставе није могла да упути у иностранство. Чак би за свако ново ангажовање у иностранству формирала посебан контингент и обнављала у редовним сменама, при чему се смењује само пола контингента како би се обез-

бедио континуитет. Тај принцип се у пракси показао као добар, али је отежавао брзу реакцију на нове захтеве.

Временом су установљени су различити модели за бољу и бржу припрему трупа за учешће у мировним операцијама. Средином деведесетих година то су биле „припремљене јединице“ које су, слично модулима, могле да се формирају за одређену операцију. Одређени састави у земљи имали су улогу „братских састава“ за контингенте током припрема за операцију. Због учешћа у операцијама ЕУ развијен је систем „снаге за међународне операције“.

Захваљујући добровољном обавезивању војника на продуженом служењу да учествују у мировним операцијама, омогућено је располагање снагама у „кадровским јединицама“ које су брзо доступне са кратким припремним периодом. Овај систем се показао као добар већ приликом брзог премештаја трупа за појачање мировним снагама на Косову, након избијања немира у марту 2004. године.

Међутим, убрзо се испоставило да нема довољно средстава за веће ангажовање, с обзиром на традиционално недовољно дотиран војни буџет у Аустрији. Са ангажовањем транспортне јединице у БиХ (од 1996. до 2001) и батаљона на Косову (од 1999) поред постојећа два батаљона УН на Кипру и у Сирији, у периоду од неколико година ангажовање се повећало са два на три и по батаљона. Због тога су операције у БиХ и на Кипру завршене 2001. године (изузимајући штабни кадар).

Поред ових већих операција, контингенти нивоа четвртог ангажовани су 1997. године у Албанији, а 2002. и 2005. године у Авганистану. Ту се убрајају и бројне посматрачке и хуманитарне мисије.

Од 1995. године Аустрија је у своје снаге интегрисала и контингенте из суседних земаља – Мађарске, Словеније, Словачке, Немачке и Швајцарске – у батаљоне на Кипру, Сирији и Косову. У току 2005/06. године Аустрија је командовала Мултинационалном бригадом североисток у Тузли, БиХ; 2008/09. имала је команду над мултинационалним снагама југ на Косову. Крајем 2009. године Аустријанац генерал-мајор Бернхард Баир преузео је команду над трупама Европске уније (EUFOR „ALTHEA“) у Босни и Херцеговини.

Из Конга у Чад

Након што је Аустрија деведесетих година више пута, само са малим бројем војних посматрача или полицајаца, била ангажована у операцијама у Африци, учествовала је 2008/09. године у мисији Европске уније у Чаду, која је 2009. преведена у мисију Уједињених нација. Операција је имала за циљ заштиту избегличких логора, пре свега избеглица из суседне провинције Дарфур у Судану.

У том подручју, од 2003. године, дошло је до ескалације насиља и сукоба. У Аустрији су започете оштре унутрашње-политичке дискусије о тој операцији, при

АУСТРИЈСКИ ВОЈНИЦИ У АВГАНИСТАНУ

чему је изражена сумња у смисао и сврху те мисије као и у способност оружаних снага Аустрије да је спроведу. Ангажовани контингенти су, међутим, доказали своју оспособљеност, посебно контингент специјалних снага. Нема сумње да је наведена операција Европске уније, макар и привремено, допринела подизању нивоа безбедности у том региону.

Аустрија има дугогодишње искуство и у области контроле наоружања, верификације и мера за изградњу поверења. Управо последњих година, хуманитарне и економске мере помоћи (кључна реч СИМИС, цивилно-војна сарадња) представљају суштински елемент међународних мировних операција. Важно је да се, при том, стабилизација политичких прилика у кризним подручјима доведе у везу са привредном обновом. Одатле се посебан значај придаје привредном ангажману.

Економски односи који функционишу свакако су незаобилазна претпоставка за трајан мировни процес. Управо је на тим основама настао Центар за цивилно-војну сарадњу у Команди здружених снага у Грацу.

мент спољне политике, него и значајан допринос стабилности у свету, а тиме у одређеној мери и превентиван допринос безбедности Европе и Аустрије.

То у неким случајевима може да буде веома директно (нпр. у југоисточној Европи), у неким случајевима (нпр. Источни Тимор, Авганистан или Чад) више индиректно. И ове операције су део одговорности коју Аустрија има према

свету као стабилна, али и релативно богата земља.

Нека начела и даље важе, чак и ако су се опасности и претње у последње две деценије знатно измениле, а на њих се мора на одговарајући начин реаговати. Ту се убраја и сазнање, да се такве операције не могу завршити за неколико месеци и да се мора поћи од вишедеценијског боравка у земљи домаћину. Јер, стварати мир је дуготрајан, често напоран и болан процес. Алтернатива овоме, односно избијање нових борбених сукоба, донели би још већу патњу и успорили проналажење трајног решења. ■

Превела са немачког
Гордана БОГДАНОВИЋ

Мисије немају алтернативу

Тешко је навести тачан број, али може се поћи од тога да је, од 1960. године, 75.000 припадника оружаних снага Аустрије учествовало у мировним операцијама и хуманитарним мисијама. То је запажен број за малу земљу као што је Аустрија.

Међународне операције су у међувремену постале један од најважнијих задатака оружаних снага Аустрије. Ни у ком случају не треба схватити да је то супротно задатку одбране земље. У смислу свеобухватног појма безбедности, учешће у мировним операцијама није само еле-